

SZIEGED

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Kőlcsey-utca 6 (Profétaszálló, I. emelet 6.) Telefon 13-33. A „Szeged” megjelenik hétfő kivételével minden nap. Egyes szám ára 30 korona. Előfizetési árak: Egy hónapra Szegeden 800, Budapesten és vidéken 850 kor.

Hirdetési árak: Félhasábon 1 mm. 12, egy hasábon 20, másfél hasábon 30 K. Szövegközti 25 százalékkal drágább. Apróhirdetés 10, kövér betűkkel 20 K. Szövegközti közlemények soronként 150 K. Nyiltér, családi értesítés 20 K. Többszörfeladásnál árengedmény.

IV. évfolyam.

Szeged, 1923 június 3, VASÁRNAP.

123-ik szám.

A szegedi kultura válsága.

— Részlet Móra Ferencnek a Somogyi-emlékünnepepen tartott beszédéből. —

... Álomember volt Somogyi Károly, a szent öreg, könyvek és virágok közt folyt el életének szelid patakja, mit tudott volna a való életéről és hogy láthatott volna az emberek szívébe, akik házak, földek, értékpapírok, rendjelek, drágakövek, fehér kenyerek, piros borok képét ringatják ott az élet értékei gyanánt, nem a méltóságos Aldinákat és a kecses Elzevireket, régi Bölcsék ódon bölcsességét és régen volt betűszedő-mesterek művészi kezemunkáját? A könyvek emberei olyan naivok, mint a királyok, csak megfordított irányban. A királyok, ha leereszkednek a közönséges halandók közé az ő módjukra élni, mindig azzal nevetelik ki magukat, hogy kis borraivalót adnak, mert anyagi gondtalanságukban nem ismerik a pénz értékét. A könyveknek ez a királya, aki az emberiség halhatatlanaiból gyűjtött maga köré udvart, a maga szent naivságában azt hitte, hogy mindent megadott a puszták városának, amikor könyvtárat telepített bele. Hogy felővezte fegyverrel a jövőndő harcaira. Hogy ellátta utravalóval a magyar élet szaharájában. Hogy három órangyalt adott mellé kalauznak és örök utitársnak: az Eszmét, a Gondolatot és a Tudást, akik közül egyik az egyik kezét fogja, másik a másikat, a harmadik fölötte lebeg és így vezetik el közigazgatási irányokon át paragrafus-bozótók közül a jövőndő paradicsomába! Csak a könyvek és virágok emberében lehet ennyi szűz naivság, aki azonfelül pap is s többet van a kerubimok, mint az emberek között.

Álomember volt ez az öreg pap; négy fal közt élő, réveteg nézésű, lámpához szokott, a napfényen hunyorgó myops, — de minden időben csak az álomembereknek adta meg az Isten, hogy messzebb lássanak a tulajdon koruknál és észre vegyék a tündöklést abban a jövőndőben is, amely ködként folyik össze a reális élet emberének éles szeme előtt. Sokan voltak, akik azt mondták az öreg kanonoknak, hogy *tövises közé veti a magot, ha Szegednek adja a könyvtárat*, de az ő gyöngye szeme látta a tövises közül kisarjadó erdőt és az álomembernek volt igaz, nem az élet okosainak.

Negyvenhárom év telt el, amióta Somogyi Károly az alapítólevelet aláírta és ez év október 16-án lesz negyven éve annak, hogy a rekonstrukció befejezésül I. Ferenc József beleírta a nevét a Somogyi-könyvtár vendégkönyvébe s azt megnyitottnak jelentvén ki, átadta a közhasználatnak. Negyven év alatt 110.000 kötetes könyvrengeteg nőtt a 43.000 kötetes törzserdő és évi 20.000 olvasó lett az első évek egy-kétezer olvasójából. Az ősszejből, a könyvtárból ötosztályu muzeum sarjadzott ki, amelyből 80.000 ember visz el évente akarva, akaratlan észrevételül a lelkebe tapadt okulást. Ha nem számított a szomszéd városokból, Kecskemétől Csabáig idezarándokló iskolák ifjúságát, amelyek közül csak ennek az évnek az utolsó két hónapjában huszonhatot kalauzoltunk végig ezeken a templomian csöndes és templomian beszédes termeken és ha csak hozzávetőleges átlagszámítást csinálunk is ennek az intézménynek a negyven esztendejéről, legalább félmillió olvasó oltotta lelke szomját abból a forrásból, amelynek Somogyi Károly volt a Mózese és legalább kétmillió látogató járt a művészet alkotásainak, a természet csodáinak, az elomlott évezredek maradványainak, az ősök emlékeinek, a magyar népet jellemző tárgyainak abban a muzeumban, amely keretül szolgál a briliánsnak, a Somogyi-könyvtárnak. S ha nem kérkedem is el azzal a tisztességgel, amit Szegednek az idevetődő külföldiek szemében szerez ez a gazdag ház — amely, sajnos, ma holnap maga is emlékké pusztul — s ha nem akarok

is dicsekedni azzal, hogy nincs a mai Magyarországban több ilyen gazdag vidéki könyvtára, amely mindenki számára nyitva áll s nincs ilyen tanító-muzeuma, ahová az állam tanulni küldi a többi vidéki muzeumot, mégis nem állhatom meg, hogy diszörtséget ne állítsak a Somogyi Károly emléke köré azokból, akik hálával tartoznak neki, ha soha nem hallották is a nevét. Nem szólok azokról, akik csak tiszta gyönyörűséget keresni járnak ide, bele-felejtkezni költők dalába és írók meséiba a tülekvő élet lármája elől s akiknek száma ma már szinte kevesebb, mint a gyakorlati célu olvasóké. De idéznem kell a tudóst, aki itt jut máshol kezűgyébe nem eső ritkaságokhoz; a szegény deakot, aki egész életén át hálával gondol vissza a csöndes olvasóteremre, ahol egyszerre kapott tanulmányaihoz könyvet, meleget, lámpát és szíves szavakat; az iparost, aki itt tanulta meg, mert lefordítottuk neki németből magyarra és a kémiából érthető emberi nyelvre, hogy hogy kell a gyapjút festeni; a kereskedőt, aki itt járt utána annak, hogy melyik magyar moha a legjobb tömőanyag és hol lehet azt találni és talán idézhetem a szegény félkaru vasuti munkást is, aki a kőrőlapon azt írta be a foglalkozási rovatba, hogy „teljesen nyomorék” és itt akart olyan törvénykönyvet találni, amelyikkel a másik teljesen nyomorékot, a magyar államot rákényszerítessék, hogy neki olyan munkát készíttessen, amelyiknek még a kisujja is csuklóra jár, mert mégis csak azzal egész az ember.

El kellett ezeket egyszer mondanom, igen tisztelt Közönség, a nyilvánosság előtt két okból is. Először azért, mert a kultúrának ezen a félre szigetén soha se volt divat a reklámmal dolgozás s talán azért van az, hogy a közön-

ség némely rétegének — s nem az alsó rétegeknek — tudatában a kulturpalota még mindig úgy szerepel, mint drága luxus, mint mutogatni való fityegő, ahol reggeltől késő estig vagy regényt olvasnak, vagy regényt irnak, de okos, komoly, haszonra való munkát soha nem végeznek. A másik, a nagyobb ok, ami ezeknek az adatoknak a nyilvánossá tételére késztelt, sőt azt kötelességemmé tette, az, hogy Somogyi Károlynak a magyar kultura történetében emlékeztető alapítása, Szeged legnagyobb tömegnevelő intézménye válságba jutott. Két számmal bizonyított. 1914-ig a könyvtár gyarapítására és a muzeum fejlesztésére adott városi és állami segély, amely már akkor is kevés volt az intézet multjához és teljesítményeihez képest, tett 18.000 koronát. Ennek a mai va utáris viszonyok mellett megfelelne 18 millió korona. Kapunk pedig erre az évre városi és állami segélyt, apait, anyait beleszámítva 400.000 koronát, ami majdnem annyi, mintha békében 400 koronát kapjunk volna a 18.000 helyett.

Ki segíthet ennek a nagy multu és még nagyobbra hivatott kulturintézménynek a toldott-foldott életén, amelynek így csak halál lehet a vége? Az állam, a város? Kicsit frivol képpel az alkalommal, de amikor az állam azt mondja, „birja a gazdag Szeged”, a város azt tartja, az ilyen fontos kulturintézményt az államnak kell felkarolni, akkor nekem a deresedő ember törénete jut eszembe, akit ifjú kedves is dédelgetett, öreg hitves is. Az ifjú kedves addig írtotta hajából az ősz szálakat, az öreg hitves addig szedegette a feketéket, míg közös szerelmük meg nem kopaszodott, akkor aztán nem kellett egyiknek se.

Itt nincs más segítség, csak az, ha a Somogyi Károly lelke szállja meg a társadalmat...

Várakozás.

(A Szeged budapesti tudósítójától.) Ma este a politikai körök látogatottság tekintetében a szokásos hétvégi képet mutatták, de a jelenlévő képviselők annál izgatottabban tárgyalták a jövő keddi pártértekezlet várható eseményeit, melyen állítólag elkerülhetetlenül megtörténik a szakítás Bethlen és Gömbös között. Az előjelek egészen a mai napig valóban arra mutattak, hogy kedden megtörténik a végleges leszámolás és eldől, hogy „ki az ur a csárdában”, ki mögé sorakozik az egységes párt többsége? Ma azonban néhány olyan momentum mutatkozott, amely valószínűvé teszi, hogy kedden sem történik meg a szakítás Bethlen és Gömbös között. Ezek között a momentumok között elsősorban a Szózat-nak, Gömbös lapjának az a híre szerepel, amely cáfolja, hogy Gömbös most szerdán kijelentette volna egy estilap munkatársa előtt, hogy maga fogja a legközelebbi pártértekezleten szorgalmazni a helyzet tisztázását.

Természetesen ehhez a cáfolathoz egyes körök már a legmesszebbmenő következtetéseket is fűzték, így sokan Gömbösék meghátrálásáról beszélnek, de ezek a megállapítások információk szerint egyáltalán nem állanak meg, mert Gömbös más egyéb faktorok teljes bizalmát bírja és itt nem kell elejtéstől félnie. Mindenestre érdeklődéssel kell várnunk a keddi értekezletet, ha nem is azért, mintha azon bekövetkezne a szakadás, hanem mert érdekel, milyen formák között lesz meg a megegyezés.

A köztisztviselők memoranduma a kormányzó előtt.

A kormányzó ma délelőtt a társadalmi egyesületek szövetségének küldöttségét fogadta, amely a köztisztviselők anyagi helyzetének ügyében kért kihallgatást. A küldöttséget báró Perényi Zsigmond, a szövetség elnöke vezette. A kihallgatáson a küldöttség átnyújtotta azt a

memorandumot, amely a köztisztviselők helyzetének megjavítása céljából konkrét javaslatokat tartalmaz. A kormányzó a küldöttségnek adott válaszában kijelentette, hogy a tisztviselői kérdést sürgősen meg kell oldani és a maga részéről is lehetetlennek tartja, hogy a tisztviselő-probléma elintézetlenül maradjon. Megígérte, hogy a memorandumot ő maga is figyelmesen el fogja olvasni és a kérdést az ügyhöz méltó figyelemmel fogja áttanulmányozni.

A küldöttség ezután a miniszterelnökségre ment, ahol gróf Bethlen István miniszterelnökkel ugyancsak báró Perényi Zsigmond ismertette a memorandum pontjait. A küldöttség ezután a memorandumot még Kállay Tibor pénzügyminiszternek és Scitovszky Bélának, a nemzetgyűlés elnökének is átnyújtotta.

A Mezőgazdasági Kamara Nagyatádi földreformja ellen.

Az Országos Mezőgazdasági Kamara tegnap délután Almásy Imre gróf elnöklétével igazgatóválasztmányi ülést tartott, amelyen a földbirtokreform-novella kérdésével foglalkozott. A kamara általánosságban helyesli, hogy a földreform gyakorlati végrehajtása során nyert tapasztalatokat a gyorsabb végrehajtás érdekében novelláris úton öhajlja a kormány értékesíteni. A földművelésügyi minisztertől azt kívánja a kamara, hogy a fölbirtokrendező bizottság ne szerezhessen jogot az ötven éven belül szerzett középirtokok igénybevétele. A második kívánsága, hogy a novella 9-ik szakaszát változtassa meg a kormány. A 9-ik szakasz ugyanis azt a rendelkezést tartalmazza, hogy az ötven éven belül szerzett középirtokoknak az igénybevételi eljárása után fennmaradó részt is meg lehet váltani a földművelésügyi miniszter rendelkezésére. A mezőgazdasági kamara június 11-én délelőtt 11 órákor tartja a novella részleteinek megvitatását.